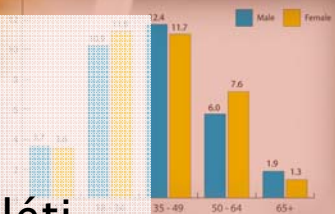

Lantos Szilárd

Önkormányzati gyermekjóléti- gyermekvédelmi ellátások rendszere

A követelménymodul megnevezése:
Gondozási-ápolási alapfeladatok

A követelménymodul száma: 1851-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-025-50

ÖNKORMÁNYZATI GYERMEKJÓLÉTI, GYERMEKVÉDELMI ELLÁTÁSOK RENDSZERE

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Az európai fejlődés jól bizonyítja annak szükségességét, hogy a gyermekek számára fokozatosan épüljenek ki olyan önálló, differenciált törvényi garanciák, amelyek védelmet nyújtanak. Az 1989. évi ENSZ Gyermekjogi Egyezmény – melyet hazánk az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdetett ki – az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata alapján megerősíti, hogy a gyermekkor különleges segítséghez és támogatáshoz ad jogot.

Tananyagunkban arra keressük a választ, hogy az ENSZ égisze alatt elfogadott egyetemes egyezményekben foglaltak mi módon valósulnak meg a magyarországi hétköznapiakban, hogy eljutnak-e az egyezményekben foglalt célok a konkrét cselekvésig, a megvalósulásig.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

A gyermekvédelmi törvényről

A Parlament 1997. április 22-ei ülésnapján közmegegyezéssel elfogadta el gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI törvényt (a továbbiakban: Gyermekvédelmi törvény), és ezzel új korszakába lépett a gyermekek védelmét szolgáló intézményrendszer, a gyermekvédelmi ellátás és gondoskodás, valamint a gyámügyi igazgatás rendszere. Bár a gyermekvédelmi törvény az elmúlt mintegy 15 év alatt többször módosult, azonban az egymást váltó kormányok mindegyikéről elmondható, hogy a gyermekvédelmi rendszer célját, alapelveit, rendszerét nem érintve igyekezett a gyermekvédelmi törvényben meghatározott koherens rendszert kiteljesíteni, pályázati formában is segítve az önkormányzatok kötelező feladatainak megvalósulását.

A Gyermekvédelmi törvény nem más, mint az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének hazai feltételekhez igazodó alaptörvénye. Mint ilyen, bár tartalmában a gyermekekre és családjaikra irányuló szociális védelmet, ellátásokat szabályozza, több annál, mint a rászoruló gyermekek egyszerű védelme, alapvetően tehát minden gyermek jólétét, megfelelő védelmét biztosítja. Ennek érdekében a törvényi szabályozás a korábnál jobban és hangsúlyosabban állítja a középpontba a gyermeket és a családot, továbbá korlátozza az állam beavatkozási lehetőségeit, szabályozva ennek módját és formáit. A szűken értelmezett gyermekvédelmi felfogással szemben jóval tágabban értelmezi a megelőzés, kezelés és gondozás kereteit, és szektor semlegessé teszi az ellátás szinte valamennyi formáját.

Különös figyelemmel kezeli a családjukból kiemelt, illetve a családjukat elvesztett gyermekek ügyét, akik esetében az államnak többet és mást kell vállalnia, mint a családban élő gyermekeknél, ezért az állam számukra nem csak segítséget nyújt, hanem garantálja a megfelelő életkörülmények biztosítását és segíti az önálló élet megkezdését. A hatósági feladatok egy részének központosítása, a gyámhatósági munka önállóságának növelése, szakszerűbbé tétele erősíti a szolgáltató és ügyfélbarát megoldások lehetőségét.

A gyermekvédelem működése úgy biztosítható, hogy annak – törvényben rögzített – elemei horizontálisan és vertikálisan is egymásra, illetve egymás mellé épülnek, különválasztva a szolgáltatót és a hatósági munkát, valamint az alapellátás és a szakellátás rendszerét.

Magyarországon ezért több alrendszerből tevődik össze a gyermekjólét – gyermekvédelem ellátórendszere, amely kettős funkcióval rendelkezik. Egyrészt a pénzügyi és természetbeni ellátásokon, valamint a gyermekjóléti alapellátásokon keresztül a gyermekek családban történő nevelkedését segíti elő, továbbá megelőzi, illetve megszünteti a kialakult veszélyeztetettséget, a családban keletkezett problémákat.

Másrészt a gyermekvédelmi szakellátáson keresztül a valamilyen okból családban nem nevelhető gyermekek számára nyújt családpótló ellátást nevelőszülőnél, illetve gyermekotthonban.

A gyermekvédelem rendszere

Települési önkormányzat	Jegyző
gyermekjóléti alapellátások biztosítása: rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény kiegészítő gyermekvédelmi támogatás rendkívüli gyermekvédelmi támogatás gyermekjóléti szolgáltatás gyermekek napközbeni ellátása (bölcsőde,	hatásköre különösen: a gyermekek védelembe vétele a gyermekek ideiglenes elhelyezése teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat felvétele

<p>családi napközi, házi gyermekfelügyelet)</p> <p>gyermek átmeneti gondozása (átmeneti otthonok, helyettes szülő)</p>		<p>ügygondnok, eseti gondnok kirendelése</p> <p>gyermekjóléti szolgáltatás működésének engedélyezése</p>
<p>Települési önkormányzat</p>		<p>Városi gyámhivatal</p>
<p>biztosítja:</p> <p>a bölcsőde működtetését a 10 ezer főt, a gyermekek átmeneti otthonának működtetését a 20 ezer főt,</p> <p>a családok átmeneti otthonának működtetését a 30 ezer főt,</p> <p>a gyermekjóléti központ működtetését a 40 ezer főt meghaladó lakosságszámú település, és a megyei jogú város</p>		<p>hatásköre különösen:</p> <p>gyermektartásdíj megelőlegezése,</p> <p>otthonteremtési támogatás,</p> <p>a gyermekek ideiglenes hatályú elhelyezése,</p> <p>a gyermekek nevelésbe vétele,</p> <p>nevelési felügyelet elrendelése,</p> <p>utógondozás és utógondozói ellátás</p> <p>gyermek kapcsolattartási és vagyoni ügyei,</p> <p>gyámsági és gondnoksági ügyek,</p> <p>családba fogadás, örökbefogadás,</p>
<p>Megyei, megyei jogú városi önkormányzat</p>		<p>Regionális gyámhivatal</p>
<p>a gyermekvédelmi szakellátás biztosítása</p> <p>területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás (gyermekvédelmi szakértői bizottság, hivatásos gyámi hálózat, nevelőszülői hálózat, családgondozás, utógondozás)</p> <p>otthont nyújtó ellátás, különleges és speciális ellátás(nevelőszülő, gyermekotthon),</p> <p>utógondozás, utógondozói ellátás</p>		<p>hatásköre különösen:</p> <p>az elsőfokú gyámhatóságok szakmai irányítása és felügyelete,</p> <p>másodfokú döntések meghozatala,</p> <p>gyermekvédelmi intézmények működésének engedélyezése és tevékenységük ellenőrzése,</p> <p>gyermek és ifjúságvédelmi koordinátori feladatok</p>

Szociális és Munkaügyi Minisztérium

ágazati irányítás és szakmai felügyelet,

közvetlen intézmények fenntartása (javítóintézetek és speciális gyermekotthonok)

Központi Hatósági feladatok

Országos Örökbefogadási Nyilvántartás

Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet

Országos Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság

Az önkormányzatok szerepe a gyermekvédelmi rendszerben

Az önkormányzati törvény 1990-ben számos változás mellett azt is beemelte az önkormányzat feladatai közé, hogy gondoskodniuk kell helyi szinten a szociális ellátásokról, de konkrétan garanciális és pénzügyi elemeket csak az 1993-as szociális törvény tartalmazott. A Gyermekvédelemről szóló 1997. évi XXXI. törvény komplex szabályozásának keretében, mint a fenti táblázatból is látható jelentős önkormányzati feladatok meghatározásával a gyermek érdekeit és jogainak érvényesítését helyezi előtérbe, ahol a legfontosabb a gyermek családban történő nevelkedésének biztosítása.

A törvény elfogadásától – mind a mai napig – az azonnali intézkedést igénylő, illetőleg megelőző jellegű gyermekvédelmi feladatkörök továbbra is a jegyzőnél maradtak, míg a bonyolultabb, nagyobb szakértelmet igénylő gyermekvédelmi és az úgynevezett klasszikus gyámügyi feladatok a városi gyámhivatalokhoz kerültek, mely szervek körzetközpontként működnek.

Ráadásul a városi gyámhivatal is a polgármesteri hivatal szervezetén belül működik. A különbség abban áll (leegyszerűsítve), hogy a gyámhivatal ügyintézője szervezeti szempontból a jegyzőhöz tartozik, szakmai irányítását azonban (igaz, a jegyzőn keresztül) a megyei gyámhivatal látja el.

A törvényben meghatározott ellátások igénybevétele általában önkéntes, csak meghatározott esetekben kötelezhető a gyermek törvényes képviselője az ellátások igénybevételére. A gyermekek védelme során (nemhez, nemzethez, etnikai csoporthoz való tartozás, lelkiismereti, vallási vagy politikai meggyőződés, vagyoni helyzet miatt) tilos a hátrányos megkülönböztetés.

A törvény a gyermekek védelmét

– pénzügyi ellátások,

- személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások,
- gyermekvédelmi szakellátások,
- a törvényben meghatározott hatósági intézkedések útján biztosítja.

A helyi önkormányzatoknak döntési joga van abban, hogy milyen szolgáltatásokat milyen intézményi formában elégítenek ki, illetve a rászorultsági kategóriákat hogyan állapítják meg. Helyben szükségletfeltárást és a szükséglet kielégítésének tervezését kell ellátniuk.

Az önkormányzat konkrét feladatai:

1. tervezés, program–menedzselés,
2. forrásteremtés, finanszírozás,
3. együttműködések segítése, koordinálása,
4. szakértelem, szakértői támogatás biztosítása.

Célok elérésének szempontjai

A stratégiai céljainak megfogalmazása nem egy jelenlegi állapot fenntartására irányul. A jelenlegi problémákból kiindulva, lehetséges jövőbeli helyzethez lehet kijelölni feltételeket, eszközöket és feladatokat.

Prioritások meghatározása (milyen társadalmi csoportokra irányul egy meghatározott időn belül a szociális ellátás.

A meglévő intézményrendszer és támogatások elemzése, ezzel együtt a szükséges ellátások felmérése. Finanszírozási problémák feltárása, gazdaságosabb, hatékonyabb működés feltételeinek kidolgozása.

Nagy szükség van közvetlen kapcsolatra a lakossággal, a közvetlen információáramlás kialakítására.β

A tervezés alapja, számba venni: kinek–mit–hol–miből–kivel. Szükségletfeltárás végezhető például kérdőívvél: milyen szolgáltatást vesz igénybe, milyen egyáltalán nem, és miért nem, milyen venne igénybe, ha lenne.

Szociális térkép alapján a szükségletek és problémák feltárása történik meg, de ez még önmagában nem megoldás, s a tervezést sem "pótolja", hanem erre lehet építeni a jól kidolgozott tervezést.

A magyar önkormányzatok korrektív szociálpolitikát folytatnak preventív helyett; ill. meg sem jelent az utóbbi, pedig a cél az lenne, ha dominánsabbak a preventív szociálpolitikai erőfeszítések lennének.

Stratégiai tervezés

A szociálpolitika önmagában nem kezelhető és tervezhető, ugyanis a szociális problémák sok más kérdéssel együtt jelentkeznek (pl. oktatás, egészségvédelem stb.). Többek között nagyon meghatározó a lakosság összetétele.

Az önkormányzatok stratégiai terveiben meg kell jelennie a kistérségi kapcsolatoknak is (EU–csatlakozás): valamilyen régiós fejlesztési koncepcióba bele kell illeniük a települési stratégiai terveknek, mert az EU csak így ad forrásokat a szociálpolitikára.

Milyen szinteken kell elvégezni az értékelést:

diagnózis
prognózis
jelző rendszerek kialakítása.

Szintek:

szakemberek szintje,
öntevékeny, önszervező csoportjainak szintje,
az önkormányzati képviselőtestület, aki kijelöli a prioritásokat, elfogadja a hosszú távú stratégiát.

Célja a stratégiának:

minél több polgár legyen képes önmagát fenntartani,
foglalkoztatók érdekeltségének megteremtése (pl. pályakezdők elhelyezkedésének segítése adókedvezményel),
szociális közigazgatás megszilárdítása,
a szociális ellátórendszer racionális keretek között működjön,
prevenációs és reszocializációs programok,
partnerek bevonása széleskörben, feladatok megosztása,
családtámogató és preventív szociálpolitika megteremtése,
settlement típusú szociálpolitikai ellátás megteremtése.

A gyerekvédelmi törvényben rögzített ellátások bemutatása

1. Pénzbeli ellátások

a.) Rendszeres gyerekvédelmi támogatás, illetve a rendszeres gyerekvédelmi kedvezmény

Az 1997. évben bevezetett, a gyermeknevelést segítő, rászorultsági alapú rendszeres gyerekvédelmi támogatásban havonta mintegy 650 ezer gyermek részesült. 2006-tól ez az ellátás beépült az alanyi jogon járó családi pótlékba. A korábban ehhez kapcsolódó természetbeni juttatásokra (ingyenes étkezés, ingyen tankönyv) való jogosultság azonban megmaradt rendszeres gyerekvédelmi kedvezmény címen. Ez a kedvezmény mintegy 500 ezer gyermeket érintett 2006.évben.

b.) Kiegészítő gyerekvédelmi támogatás

Erre a támogatásra annak a rendszeres gyerekvédelmi kedvezményben részesülő gyermeknek a – gyámként kirendelt – hozzátartozója (tipikusan nagyszülője) jogosult, aki a gyermek tartására köteles, és nyugellátásban, vagy baleseti nyugellátásban, vagy nyugdíjszerű rendszeres szociális pénzellátásban, vagy időskorúak járadékában részesül. A támogatás havi összege a mindenkori öregségi nyugdíjminimum 22%-a.

c.) Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás

A települési önkormányzat képviselő-testülete a gyermeket rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesíti, ha a gyermeket gondozó család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe kerül.

d.) Gyermektartásdíj állam általi megelőlegezése

A gyámhivatal a gyermektartásdíj állam által történő megelőlegezéséről dönthet akkor, ha a tartásdíj fizetésére köteles szülő (az esetek többségében az apa) átmenetileg nem tudja fizetni a tartásdíjat, és ennek következtében a gyermeket gondozó szülő nem tudja a gyermek számára a megfelelő tartást nyújtani. 2002. évben a gyermektartásdíj megelőlegezésében mintegy 7500 gyermek, 2006. évben pedig 9.320 gyermek részesült.

e.) Otthonteremtési támogatás

Az otthonteremtési támogatás célja, hogy az átmeneti vagy tartós nevelésből (nevelőszülőtől, gyermekotthonból) kikerült fiatal felnőtt lakáshoz jutását, tartós lakhatása megoldását elősegítse. A támogatásban részesülők száma dinamikusan emelkedik, 1998-ban 106 fiatal felnőtt kapott támogatást, mintegy 50 millió Ft értékben, 2006. évben 1 ezer fő részesült támogatásban mintegy 1 millió Ft összegben.

f.) Gyermekétkeztetés és tankönyvtámogatás

A Kormány a gyermekétkeztetés térítési díjának rászorultsági alapon történő mérséklését több lépcsőben vezette be. 2003. január 1-jével normatív kedvezményként az intézményi térítési díj 50%-át kell biztosítani a 3 és többgyermekes családokban nevelkedő gyermekeknek, a tartósan beteg, fogyatékos gyermekeknek és fogyatékos tanulóknak, valamint a már említett rendszeres gyermekvédelmi támogatásban (ma kedvezményben) részesülőknek is. Emellett a kollégiumi ellátásban részesülőknek az intézményi térítési díj 30%-át kell kedvezményként biztosítani. 2003. szeptember 1-jével az óvodai étkezésben résztvevő és rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülők, majd 2004. január 1-től már a bölcsődében ellátott és rendszeres gyermekvédelmi támogatásban (ma kedvezményben) részesülő gyermekek számára is ingyenes étkeztetést kell biztosítani. 2006. január 1-jével már az általános iskola 1-4. osztályába járó és rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők számára is ingyenes étkeztetést kell biztosítani.

A nyári gyermekétkeztetésre a korábbi években is külön forrást biztosított a kormányzat.

Tankönyvellátás

2005. szeptemberétől a gyermekétkeztetésnél is bővebb körben vált már ingyenessé a tankönyvellátás: a három és többgyermekes családban élő, a tartósan beteg, fogyatékos, vagy egyedülálló szülő által nevelt, továbbá a rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő 1-13. évfolyamon tanulók és szakképzésben részesülők jogosultak ingyenes tankönyvellátásra, így ebben az évben a rendszer kiteljesedett.

g.) Babakötvény

2006. évtől minden megszülető gyermek "baba-kötvényre" jogosult, amely alapján meghatározott összegű állami támogatást kap, segítve őket az önáll életkezdésben.

Minden gyermek számára, születése évében az állam 40 ezer forintot utal a számlára, illetve a rászorultak esetében 7 és 14 éves korukban további 42-42 ezer forintot. Más megtakarítási formáktól eltérően a szülői hozzájárulást nem személyi jövedelemadó kedvezmény, hanem a megtakarítás összegéhez igazodó közvetlen támogatás ösztönzi

A támogatás a gyermek számlájára befizetett összeg 10%-a, de legfeljebb évi 6 ezer Ft. A rászoruló gyermekek az államtól nagyobb támogatást kapnak. Ezért a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, alacsony jövedelmű családok gyermekeit a számlájukra elhelyezett megtakarítások után emelt összegű támogatás illeti meg. Esetükben a támogatás mértéke a szülői befizetés 20%-a, legfeljebb évi 12 ezer Ft. Az átmeneti, vagy tartós nevelésbe vett gyermekek kincstári számlájára – akik egyáltalán nem számíthatnak szüleik támogatására – az állam évente 12 ezer Ft támogatást utal át

II. A gyermekjóléti alapellátások

A gyermekjóléti alapellátások a települési önkormányzatok kötelezően ellátandó feladatai, egyúttal a gyerekvédelem rendszerének helyi, települési megjelenítői, előretolt bástyái. Az alapellátásnak hozzá kell járulnia a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, valamint a gyermek családjából történő kiemelésének a megelőzéséhez.

Az alapellátások rendszerébe az alábbi szolgáltatási típusok, illetve formák tartoznak.

a.) Gyermekjóléti szolgáltatás

A szolgáltatás célja a gyermekes családok, illetve a gyermekek számára információk nyújtása, a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése, családgondozással, konfliktuskezeléssel, terápiás és egyéb foglalkozásokkal, a gyermekek számára különböző programok szervezésével.

A gyermekjóléti szolgáltatás biztosítása valamennyi települési önkormányzat kötelezően ellátandó feladata. A gyermekjóléti szolgáltatásokat tekintve elmondható, hogy az ország településeinek 98 %-ában működik valamilyen formában gyermekjóléti szolgáltatás. A szervezeti egységek száma mintegy 1590.

b.) Gyermekek napközbeni ellátása

A gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei munkavégzésük, betegségük, vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. Ennek formái: a bölcsőde, a családi napközi, a házi gyermekfelügyelet, illetve az ún. alternatív napközbeni ellátások.

A '90-es évektől kezdődően a kedvezőtlen finanszírozási konstrukciónak és a gyermekszám csökkenésének köszönhetően jelentősen visszaesett a bölcsődék és a bölcsődében gondozott gyermekek száma. 1997-ben sikerült elérni a bölcsődei normatíva bevezetését, és ezt követően a bölcsőde bezárások száma csökkent, megállt, és az elült két évben már növekedés is tapasztalható. 2006. évben a mintegy 540 bölcsődében közel 30 ezer gyermek ellátását biztosították. A 3 év alatti gyermekek mintegy 8 %-a jár bölcsődébe. 2005. július 1-jével a 10 ezer lakosságszám feletti településen kötelező bölcsődék működtetése. A kisebb településeken sajnos nagyon hiányos az ellátás, a bölcsődék többsége városban működik, községekben csak mintegy 50 bölcsőde van.

A bölcsődék alternatívájaként létrehozható – és elsősorban a kisebb településeken létrehozandó – ellátási formák a családi napközi és a házi gyermekfelügyelet. A családi napközi a teljes 14 éven aluli korosztály számára nyújthat ellátást.

Alternatív napközbeni ellátásként játszóházak, játéktárak, játszótér-programok, klubok jönnek létre.

c.) Gyermekek átmeneti gondozása

Azokat az ellátásokat foglalja magába, amelyek a szülő egészségének, életvitelének, illetve egyéb, a gyermeke ellátását akadályozó problémájának idejére, biztosítják a gyermeknek a lakhatását és a teljes körű ellátását, helyettes szülőnél, gyermekek átmeneti otthonában, vagy szülőjével együtt családok átmeneti otthonában.

Az átmeneti gondozást biztosító ellátórendszer kiépítése folyamatban van. 2005. július 1-e óta a gyermekvédelmi törvény kötelezi a települési önkormányzatokat, hogy a 20 ezernél nagyobb lélekszámú településen gyermekek átmeneti otthonát, a 30 ezernél nagyobb lélekszámú településen családok átmeneti otthonát működtessenek. Az ennél kisebb települések helyettes szülő foglalkoztatásával, vagy nagyobb településsel kötött ellátási szerződés útján biztosíthatják az átmeneti gondozást

Helyettes szülők összesen mintegy 500 férőhelyen tudnak gyermekeket fogadni. 30 gyermekek átmeneti otthona működik mintegy 660 férőhellyel, és 107 családok átmeneti otthona, 2700 férőhellyel.

III. Gyermekvédelmi szakellátás

A Gyermekvédelmi törvény hatályba lépése után megkezdődött a szakellátás országos rendszerének átalakítása. Két fontos cél volt, az egyik a nevelőszülői hálózat bővítése, a nevelőszülőnél elhelyezett gyermekek számarányának növelése, a másik a korszerűtlen gyermekotthoni hálózat átalakítása, illetve lakásotthonokkal történő kiváltása.

A gyermeki jogok érvényesítése érdekében megindult a gyermekek családközei elhelyezése kislétszámú gyermekotthonokban, vagy lakásotthonokban, és így a gyermekek túlnyomó többsége mára már korszerűbb intézményekben él. A gyermekotthoni hálózat átalakítása, a nagy létszámú gyermekotthonok kiváltása jó ütemben folyik.

A gyermekvédelmi törvény 2003. óta meghatározza a különleges ellátást (tartósan beteg, illetve fogyatékos, továbbá 3 év alatti gyermekek körét), illetve speciális ellátást (súlyos pszichés, vagy disszociális tüneteket mutató gyermekek, pszichoaktív szerekekkel küzdő gyermekek körét) igénylő gyermekeket, hiszen az ilyen ellátás nyújtó szolgáltatásokra egyre nagyobb igény van. .

A gyermekek megfelelő ellátásának egyik biztosítója a 2003. évben létrejött megyei (fővárosi) országos gyermekvédelmi szakértői bizottságok, hiszen ezen bizottság véleménye alapozza meg a gyermekek állapotának megfelelő ellátási forma kiválasztását, illetve az egyéni elhelyezési terv kidolgozását. A gyermekvédelmi szakértői bizottság legalább 3 tagból (gyermekorvos, pszichológus, szociális munkás) illetve speciális szükségletű gyermekek vizsgálata esetén legalább 5 tagból áll (pszichiáter, gyógypedagógus is).

Nevelőszülői hálózatot működtet valamennyi megyei önkormányzat és néhány civil szervezet. A nevelőszülők száma és a hozzájuk elhelyezett gyermekek száma is minden évben emelkedik, így a családból kiemelt gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek mintegy 53%a (9 ezer gyermek) nevelkedik – mintegy 5 ezer – nevelőszülőnél.

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium fenntartásában működő javítóintézetek és speciális gyermekotthonok állami feladatot látnak el, mindkét intézménytípus működtetésére a Gyvt. kötelezi a minisztériumot. A javítóintézetek a bíróság által javítóintézeti nevelésre utalt vagy oda előzetes letartóztatásba helyezett fiatalok bünelkövetők javító intézeti nevelése mellett gondoskodnak a fiatalok iskolai oktatásáról, illetve képzéséről, amely elengedhetetlen a sikeres társadalmi reintegrációjukhoz is.

A minisztérium speciális gyermekotthonaiba azok az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekekkel küzdő gyermekek (továbbiakban: speciális szükségletű gyermekek) kerülnek elhelyezésre, akiknek gondozásuk máshol nem biztosítható, vagy külön elhelyezésre van szükségük. Az országos gyermekvédelmi szakértői bizottság javaslata alapján lehet kijelölni gondozási helyként a minisztérium megfelelő gyermekotthonát.

IV. Gyámügyi igazgatás rendszere a gyermeki jogok védelmében

a.) Gyámhatósági feladatok

A Gyvt. 1997. november 1-jei hatályba lépésekor a hatósági és a szolgáltató tevékenység szétválasztásával egyidejűleg a gyámhatósági feladatokat megosztotta a települési önkormányzat jegyzője és a gyámügyi és gyermekvédelmi ügyintéző (gyámhivatal) mint gyámhatóság között.

Az azonnali intézkedést igénylő gyámhatósági ügyek kerültek a települési önkormányzat jegyzőjéhez, (védelembé vétel, ideiglenes hatályú elhelyezés) a speciális szakmai felkészültséget igénylő ügyek pedig a városi, fővárosi kerületi gyámhivatalokhoz kerültek (nevelésbe vétel, örökbefogadás, családba fogadás, perindítások). A városi gyámhivatal hatáskörébe tartozó kapcsolattartás szabályozásában is jelentős változás következett be 2005.július 1- jével, az úgynevezett gyermekvédelmi közvetítői (mediáció) eljárás lehetőségének bevezetésével

A jellemzően felügyeleti és ellenőrzési feladatok pedig a megyei és fővárosi, mint másodfokú gyámhivatalokhoz kerültek. Ez a munkamegosztás azóta sem változott azzal, hogy az eltelt időszakban a gyámhatóságok és az ott dolgozók száma is növekedett.

2006. évben a védelembé vett gyermekek száma több mint 19 ezer gyermek volt, továbbá 5 538 gyermeket helyeztek el ideiglenesen -- elsősorban gyermekotthonban, illetve harmadik személynél. 2008.évben az átmeneti, illetve tartós nevelésbe vett gyermek száma mintegy 17 ezer volt. Utógondozói ellátásban mintegy 4 ezer fiatal felnőtt részesül.

2006.évben az elsőfokú gyámhatóságon – a segélyeken kívül – 400 ezer határozatot hozott a gyermekek és a gondnokoltak érdekeinek védelmében. A gyámhatóságok széles körű feladatait mintegy 4200 ügyintéző látja el, ebből 1 051 fő a városi gyámhivatalnál, 118 fő a megyei (fővárosi) gyámhivatalnál.

A városi gyámhivatalok községekre kiterjedően látják el a hatósági feladataikat. Számuk 1998. évben 247, majd 2004. január 1-jén már 278 (236 városi és 23 fővárosi kerületi gyámhivatal) volt .A gyámhivatalok száma 281 lett 2006. január 1-jével, mert három kistérségi központ székhelye szerinti polgármesteri hivatal ügyintézője kapott elsőfokú gyámhivatali hatáskört. (Cigánd, Bélapátfalva és Óriszentpéter)

2003.július 1-jével a megyei és a fővárosi gyámhivatalok koordinálják a bűnelkövetés és a bűnisméltés megelőzését célzó programok indítását a veszélyeztetett gyermekek; a bűncselekményt elkövetett, de nem büntethető és a büntetőeljárás alá vont gyermekek számára.. A gyermekvédelmi törvény 2003.évi módosítása a gyermekjogi képviselő intézményének létrehozásáról is rendelkezett. A gyermekjogi képviselők ellátják a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek e törvényben meghatározott jogainak védelmét és segítik a gyermeket jogai megismerésében és érvényesítésében.

Az egyes szociális tárgyú törvények módosításáról szóló 2004. évi CXXXVI. törvény értelmében 2005. szeptember 1-jei hatállyal létrejöttek a szociális és gyámhivatalok. 2007.január 1-jével pedig létrejöttek a regionális közigazgatási hivatalokon belül a regionális szociális és gyámhivatalok.

b.) A nemzetközi feladatokat ellátó Központi Hatóság

A gyermeki jogok hatékonyabb védelmét szolgálja a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május. 29. napján kelt Egyezmény. Az Egyezményt az Országgyűlés 2005.évi LXXX.törvénnyel hirdette ki. Az Egyezmény elősegíti a tagállamok közötti információáramlást, amely a gyermekek és az örökbefogadók érdekeit egyaránt szolgálják.

A szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, Hágában, 1996. október 19-én kelt Egyezményt az Országgyűlés a 2005.évi CXL. törvénnyel hirdette ki, így minden részes állam gyermek a szokásos tartózkodási helye szerint országban kaphat védelmet. Az Egyezmény 2006. május 1-jén lépett hatályba.

Mindkét Egyezmény szerint Központi Hatósági feladatokat a Szociális és Munkaügyi Minisztérium látja el. Ugyancsak a Szociális és Munkaügyi Minisztérium látja el Központi hatósági feladatokat a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK.Tanácsi rendelet alapján is.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

A gyermekjóléti szolgáltatások, a gyerekvédelem teljes megismerése nem elvárható, de a lényeges összefüggéseket, tudnivalókat meg kell ismerni.

Jelen tananyag elsajátításának javasolt tanulási folyamata:

- A szakmai szöveg olvasása, a fogalmak és leírt elméleti részek megértése, elsajátítása
- Önálló gondolkodás, a problémák átlátása, az egyes ellátási feladatok megoldáshoz adatkészlet-, anyaggyűjtés

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A feladat megoldása során követelmény, hogy a tanuló tételesen írásban rögzítse valamennyi ellátási formára vonatkozó tapasztalatát.

A feladatok megoldása a tanuló saját tapasztalatainak rögzítését, gondolkodásának fejlesztését szolgálja, amelyek értékelése a szakmai készségfejlesztés tárgykörébe tartozik.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Törvényi szabályozás:

1993. évi III. tv. szociális tv.
1992. évi LXIII. tv. adatvédelmi tv.
1990. évi LXV. tv. önkormányzati tv.
1997. évi XXXI. tv. gyermekjóléti tv.
1/2000. Korm. rend.
8/2000. Korm. rend.
9/2000. Korm. rend.

Zombori Gyula: A szociálpolitika alapfogalmai, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület 1994 Bp.

Gáspár Károly Drosztménné Kánnai Magdolna Bán Gabriella : "Se veled, se nélküled", avagy a gyermekek védelmének helye a hazai jogi és szociálpolitikai rendszerben Család, gyermek, ifjúság 2004 13. évf. 1. sz. 6-11. oldal
[http://www.szochalo.hu/index.php?id=772&no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=102216](http://www.szochalo.hu/index.php?id=772&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=102216)
http://www.csagyi.ngo.hu/download/041Se_veled.doc

Korintus Mihályné, Hodosán Róza, Papházi Tibor, Rácz Andrea, Szombathelyi Szilvia
A SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKJÓLÉTI ALAPELLÁTÁSOK HELYZETÉNEK ÁTTEKINTÉSE
http://www.ncsszi.hu/anyagok/kapocs_cikkek/1szam_1_a_szocialis.doc

AJÁNLOTT IRODALOM

JÁSZ KRISZTINA-SZARVÁK TIBOR: Az esélyegyenlőségi politika Janus-arca, Kistelepülések, társadalmak, konfliktusok
http://poltudszemle.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=132&Itemid=51

A(z) 1851-06 modul 025-ös szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 762 02 0010 54 01	Gerontológiai gondozó
54 762 02 0010 54 02	Pszichiátriai gondozó
54 762 02 0010 54 03	Szenvedélybeteg-gondozó
54 762 02 0010 54 04	Szociális gondozó, szervező
33 762 01 0010 33 01	Fogyatékosággal élők gondozója
33 762 01 0010 33 02	Szociális gondozó és ápoló

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

15 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:

Nagy László főigazgató